

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Фізико-математичний факультет
Кафедра методики викладання фізики
та дисциплін технологічної освітньої галузі

Дипломна робота (проект) магістра

з теми «Методичні особливості навчання охорони праці майбутніх
фахівців технологічного профілю»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ОР1-М18
Спеціальності 015 Професійна освіта
(Охорона праці)

Хворостовська Аліса Анатоліївна

Керівник **Панчук О.П.**, кандидат педагогічних
наук, доцент

Рецензент **Іванюк В.А.**, кандидат технічних
наук, доцент кафедри інформатики

Кам'янець-Подільський– 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ОХОРОНИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИКО- ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	8
1.1. Сучасний стан навчання охорони праці майбутніх фахівців технологічного профілю	8
1.2 Впровадження компетентнісного підходу до підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з питань охорони праці	17
1.3 Функції вчителя трудового навчання та технологій з питань охорони праці	21
Висновки до 1 розділу	31
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	32
2.1 Обґрунтування змісту навчання охорони праці майбутніх вчителів трудового навчання	32
2.2 Методика проблемного навчання охорони праці майбутніх вчителів трудового навчання	39
2.3 Критерії оцінювання рівня сформованості предметної компетентності з охорони праці майбутніх фахівців	46
Висновки до 2 розділу	53
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	54
3.1 Методика проведення дослідження освітленості навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень.....	54
3.2. Методика проведення контролю та нормування вібраційних навантажень	63
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ОП – охорона праці

ООП – основи охорони праці

ОПГ – охорона праці в галузі

БЖД – безпека життєдіяльності

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ЦЗ – цивільний захист

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад

НПАОП – нормативно-правовий акт з охорони праці

ВСТУП

Актуальність теми. Проблеми удосконалення підготовки вчителів є одними із найактуальніших та найнагальніших для вирішення у нашій державі. Від рівня якості педагогічної праці вчителів залежить якість підготовки підростаючого покоління, а відповідно й подальший всебічний розвиток нашої країни. В той же час об'єктивні глобалізаційні зміни векторизовані у напрямі переходу усіх процесів людської діяльності від постіндустріальної стадії свого розвитку до стадії всебічної інформатизації та технологізації. Специфіка такого етапу розвитку нашого суспільства вимагає докорінної оптимізації підготовки підростаючого покоління, адаптованого до ефективної життєдіяльності в умовах сучасності. Пріоритетним напрямом, за таких умов, є підготовка учнівської молоді до використання сучасних інформаційних та виробничих технологій. Таку підготовку в сучасній практиці вітчизняної освіти здійснює вчитель технологічних дисциплін. Правомірним буде твердження, що від якості підготовки вчителя трудового навчання буде залежати якість підготовки підростаючого покоління, а відповідно й потенціал для розвитку сучасної високотехнологічної економіки України.

Реалізація технологічної підготовки учнівської молоді здійснюється шляхом вивчення у ЗНЗ предметів «Технології» та «Трудове навчання». Доречно зауважити, що для занять з вище згаданих предметів характерним є підвищений рівень небезпеки як для учнів, так і для вчителя, що зумовлено широким спектром використання ручних, механізованих знарядь праці й технологічного обладнання. Поряд із цим законодавчо регламентованою є повна відповідальність вчителя за збереження здоров'я та працездатності учня під час навчально-виробничого процесу. Окреслений стан умов діяльності вчителя і вимог щодо забезпечення безпеки засвідчує важливість удосконалення підготовки вчителя технологій, а особливо у напрямі безпеки й охорони праці. Окрім цього, вчитель технологій ознайомлюючи учнів із

різними типами технологій зобов'язаний знайомити їх із різними типами ризиків та небезпек, тим самим формувати в них чіткі та глибокі переконання відповідальності за власну безпеку та оточуючих й знання та вміння організації власної безпечної трудової діяльності.

Необхідно аби навчання охорони праці носило практичний характер, тобто відповідало реальним умовам майбутньої професійно-педагогічної діяльності вчителя технологій.

Дослідженням питань удосконалення навчання вчителів технологій з питань охорони праці та безпеки учнів займалися: Р. Білик, С. Величко, Н. Калугін та Ю. Плотніков, М. Костюченко, Л. Кравченко, Н. Назаров, А. Нелюб, М. Петрова, Є. Чернишова.

Аналіз зазначених педагогічних досліджень з проблем навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій дозволяє констатувати, що значної уваги цьому питанню не приділялося. Вивчалися питання інтеграції курсів «Основи охорони праці» та «Безпека життєдіяльності» та методичних аспектів вивчення курсу «Безпека життєдіяльності» майбутніми вчителями технологій; розглядалися деякі питання електробезпеки на уроках профільного технологічного навчання; досліджувалося особливості вивчення теми «Шум і вібрація» з курсу «Охорона праці» майбутніми вчителями технологій; вивчалися окремі питання організації робочого місця учнів та вчителя. Варто відмітити, що наведена проблематика є важливим досягненням сучасних педагогічних досліджень. Однак, проведений аналіз дозволяє засвідчити, що питанню методики навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій уваги практично не приділялося, не вивченими залишаються питання впровадження інноваційних педагогічних методів, не дослідженими є проблеми обґрунтування та відбору змісту навчальних дисциплін й впровадження новітніх засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій.

Актуальність зазначеної проблеми, недостатня її розробленість у педагогічній теорії і практиці і призвело нас до вибору теми нашого дипломного дослідження «Методичні особливості навчання охорони праці майбутніх фахівців технологічного профілю».

Об'єктом дослідження є професійна підготовка вчителів технологій та процес формування у них безпекових компетенцій.

Предметом дослідження є методика навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій та трудового навчання у процесі їх професійної підготовки.

Мета і завдання дослідження:

Мета дослідження: полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій.

Основні завдання дослідження:

- на основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури, нормативно-правових документів проаналізувати професійно-педагогічні обов'язки вчителя трудового навчання і визначити роль його працезахоронної діяльності;
- дослідити сучасний стан навчання охорони майбутніх вчителів технологій у вітчизняній і зарубіжній практиці;
- розкрити особливості змісту навчання охорони праці майбутніх фахівців; визначити основні напрями діяльності майбутніх вчителів технологій в галузі охорони праці;
- вивчення методики проведення занять, спрямованих на формування безпекових компетенцій у процесі вивчення фахових дисциплін;
- обґрунтувати практичне значення та дослідити вплив дослідженої проблеми на навчально-виховний процес та якість фахової підготовки.

Методи дослідження

У відповідності з методологічною основою дослідження були використані такі **методи**: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми інтеграції вивчення безпекових дисциплін у ВНЗ; емпіричні методи: вивчення сучасного стану підготовки майбутніх вчителів технологій, аналіз академічної успішності; психолого-педагогічне спостереження; методи діагностування: анкетування, опитування, тестування, методи статистичної обробки та інтерпретації експериментальних даних.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці дидактичних та методичних матеріалів для навчання охорони праці на основі проблемно-ситуативних підходів до навчання; запропоноване методичне забезпечення підтримки проблемно-ситуативного навчання охорони праці майбутніх вчителів технологій; обґрунтований та розроблений підхід визначення рівня сформованості предметної компетентності з охорони праці у майбутніх вчителів трудового навчання.

Матеріали роботи можуть бути використані у практичній діяльності майбутніх фахівців та можуть слугувати базою для подальших досліджень з даної теми.

Апробація результатів дослідження здійснювалось в ході виробничої та асистентської педагогічної практики, яка проходила на базі кафедри методики викладання фізики та ДТОГ та на підприємстві; результати дослідження доповідалися на звітних наукових студентських конференціях.

Публікації. Результати дослідження висвітлені в науковій статті «Роль навчання та інструктажів з охорони праці при підготовці майбутнього фахівця» у збірнику наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Характерною ознакою сучасного розвитку суспільства є орієнтація на розвиток освіти, науки і культури, на розширення інтеграційних процесів у царині духовного і матеріального життя людини та суспільства, створення безпечних умов праці і навчання відповідно до чинного законодавства.

Охорона праці, як система забезпечення та збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, є найважливішою складовою професійної освіти. Отже, підготовка майбутніх фахівців з питань охорони праці має величезне значення для здійснення державної політики в галузі охорони праці.

Провівши дослідження щодо навчання з охорони праці при підготовці майбутніх фахівців фізико-технологічного профілю, ми дійшли до висновку, що завдання сучасної вищої школи полягає в тому, щоб підготувати фахівця який знає: основні закони, законодавчі та нормативні акти щодо охорони праці в системі освіти; як організувати роботу з охорони праці; права з охорони праці працюючих громадян при укладенні трудового договору та під час роботи; проблеми фізіології та характеру праці в галузі освіти і науки України; нормативну, організаційно-методичну основу системи управління охороною праці; розуміє, вміє: грамотно користуватися відповідними законами, законодавчими актами та постановами з питань охорони праці, при працевлаштуванні після закінчення ВНЗ; застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах; ставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях; використовувати на практиці законодавчої та нормативної акти щодо охорони здоров'я; контролювати дотримання вимог з охорони праці; планувати роботу з охорони праці; створювати сприятливі умови праці, навчання, побуту і відпочинку; розробляти необхідні заходи щодо поліпшення умов праці; прогнозувати можливість і наслідки впливу

небезпечних та шкідливих чинників на організм людини; надавати допомогу та консультації працівникам з практичних питань безпеки праці.

Також нами здійснено теоретичний аналіз впровадження компетентнісного підходу до підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з питань охорони праці. Вивчення проблеми компетентнісного підходу у наукових дослідженнях і сучасній практиці підготовки майбутніх вчителів трудового навчання дозволяє зробити висновок про те, що компетентність вчителя технологій у галузі ОП є не достатньо дослідженою науковою категорією.

Ми також проаналізували основні функції вчителя трудового навчання та технологій з питань охорони праці. Згідно з визначеними компонентами предметної компетентності з ОП, вчитель технологій повинен у першу чергу володіти високим рівнем практичних вмінь із вирішення найрізноманітніших виробничих завдань. Залучення студентів до вирішення таких завдань, дозволяє максимально якісно підготувати фахівця до майбутньої професійної діяльності. Закономірно й очевидно, що ситуативні навчальні проблеми, які імітують умови праці вчителя технологій, дозволяють трансформувати його професійну підготовку із теоретичного на практико-орієнтований тип.

Розкрили особливості змісту навчання охорони праці майбутніх фахівців та визначили основні напрями діяльності майбутніх вчителів технологій в галузі охорони праці.

Вивчили та вдосконалили методику проведення занять, спрямованих на формування безпекових компетенцій у процесі вивчення фахових дисциплін, а також обґрунтували практичне значення та дослідили вплив дослідженої проблеми на навчально-виховний процес та якість фахової підготовки майбутнього фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності (теоретичні основи) : Навч. посібник / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 276 с.
2. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності (теоретичні основи) : Навч. посібник / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – К. : Кам'янець-Подільський : Буйницький О.А., 2011. – 200 с.
3. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності та охорона праці (практичний курс) : / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – Кам.-Под.: Буйницький О.А., 2010. – 152 с.
4. Атаманчук П. С. Основи охорони праці (практичний курс): навчальний посібник / П. С. Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – Кам'янець-Подільський: Буйницький О.А., 2011. – 140 с. – (Рекомендовано МОН України).
5. Атаманчук П. С. Основи охорони праці (практичний курс): навчальний посібник / П.С.Атаманчук, В. В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – Кам.-Под.: К.: Центр учбової літератури, 2011. – 224 с. – (Рекомендовано МОН України).
6. Атаманчук П. С. Охорона праці в галузі: навчальний посібник / П.С.Атаманчук, В.В.Мендерецький, О. П. Панчук, Р. М. Білик. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 322 с. (Рекомендовано МОН України).
7. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях / П.С.Атаманчук, В.В.Мендерецький, О. П. Панчук, Р. М. Білик. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друк-сервіс», 2014. – 84 с.
8. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності та цивільний захист і методика їх навчання: Навчальний посібник / П.С.Атаманчук, В.В.Мендерецький, О.П.Панчук, Р.М.Білик, Кам.-Подільський: ТОВ «Друк-сервіс», 2014. – 244 с. (Рекомендовано МОН України).
9. Атаманчук П. С. Методика навчань з безпеки життєдіяльності:

Навчальний посібник / П.С.Атаманчук, В.В.Мендерецький, О.П.Панчук, Р.М.Білик. – Кам'янець-Подільський: К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2015. – 148 с.

10. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності та цивільний захист і методика її навчання / П.С.Атаманчук, В. В. Мендерецький, У. І. Недільська, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – Кам.-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2013. – 244 с. (Рекомендовано МОН України).

11. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці // Інтегрована навчальна програма. – К.: Освіта України, 2005. – 24с.

12. Білик Р. М. Методика інтегрованого навчання основ охорони праці та безпеки життєдіяльності майбутніх вчителів технологій: дис. канд. пед. наук: 13.00.02/ Р. М. Білик. – Київ, 2012. – 200с.

13. Білик Р. М. «Охорона праці в галузі» одна з невід'ємних складових системи професійної підготовки майбутніх вчителів технології виробництва / Р. М. Білик// Формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізико-технологічного профілю в умовах євроінтеграції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2010. — Вип. 16. — С.16-21.

14. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці: Інтегрована навчальна програма. К. : Освіта України, 2005. — 24 с.

15. Безпеки життєдіяльності та цивільний захист населення як методологічна складова розвитку професійної компетентності майбутніх учителів фізико-технологічного профілю / В. В. Мендерецький, У. І. Недільська. – Збірник наукових праць К-ПНУ ім. І. Огієнка. Серія педагогічна. - Кам'янець-Подільський: К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2013. – Вип.19. – с.304-307.

16. Биков В. І. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти / В. І. Биков, О. С. Кожем'якін // Безпека життєдіяльності. — 2007. — № 5. — С.38-39.

17. Березуцький В. В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / В. В. Березуцький, Л. А. Васьковець, Н. П. Вершиніна та ін – Х.: Факт, 2005. – 348 с.

18. Грабовський Р.С. Охорона праці в освіті: методичні рекомендації до самостійної роботи студентів [навчально-методичний посібник] / Грабовський Р.С., Фартушок І.М., Лужецький В.С. – Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – с.125.

19. Желібо Є. П., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. –К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ.", 2002. – 328 с.

20. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці: підручник / В. Ц. Жидецький – 3-е вид., перероб. і доп. – Львів : УАД, 2006. – 336с.

21. Закон України “Про цивільну оборону України”. – К.Голос України, 06.03.1993.(додаток – 24.03.1999р).

22. Закон України “ Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”. - К.Урядовий кур’єр, 16.09.2000. - №149.

23. Значення навчання з безпеки життєдіяльності в освітній системі України / В. В. Мендерецький, У. І. Недільська – 36. наук, праць К-ПНУ ім. І. Огієнка. Серія педагогічна. – КПНУ імені Івана Огієнка, 2012. – Вип. 18. – 330 с. – С. 45-59.

24. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с.

25. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Вип. 3. Під заг. ред. В. В. Дурдинця. - Київ: Агенство “Чорнобильінтерінформ”, 2001.-532 с.

26. Катренко Л. А. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: навч. посіб / Л.А. Катренко, Ю.В. Кіт, І.П. Пістун. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.

27. Коберник О. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (Проект) / О. Коберник, В. Сидоренко //

Трудова підготовка в закладах освіти. - 2010. - №6. - С.3-11.

28. Коберник О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. - № 3. – С. 37 – 40.

29. Корець О. М. Роль фізико-математичних дисциплін у формуванні технічної компетентності майбутніх учителів технологій / О. М. Корець // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія : Педагогічна. – 2014. – Вип. 20. - С.277–279.

30. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.

31. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». – «Освіта України», №50, 12.12.97.

32. Кобилянський О. В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах / О. В. Кобилянський // Гуманізм та освіта : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 11-13 червня 2006 р. — Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2006.

33. Кузнецов В. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. Кузнецов, В. Мухін, О. Буров // Інформаційний вісник «Вища освіта». — К. : Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. — № 6. — С.6-17.

34. Мендерецький В. В. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / В. В. Мендерецький, П. Д. Плахтій, Болібух Б. В. та ін. – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2003. – 304 с.

35. Ничкало Н.Г. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія / Н.Г. Ничкало, І.А. Зязюн, М.П. Лещенко та ін.; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К., 2003. – 245с.

36. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.

37. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.

38. Павленко А. Р. Компьютер и здоровье. Решение проблемы. 3-е изд., перераб. и доп. – К.: "Основа", 1998. – 152 с.
39. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. – Суми: Університет. книга, 1999. – 301 с.
40. Положення про цивільну оборону України. Постанова кабміну України від 10.05.1994.-№299.
41. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
42. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
43. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2007.– 487 с.
44. Суслє С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред.. проф.. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2007.– 386 с.
45. Сидоренко В.К. Інтеграція трудового навчання і креслення як засіб розвитку технічних здібностей школярів (Дидактичний аспект): Автореф. Дис...д-ра. пед. наук:13.00.01/Укр. Пед.. ун-т. – К., 1995 – 48 с.
46. Сидоренко В.К. Інтеграція трудового навчання і креслення: Дидактичний аспект / В.К. Сидоренко [за ред.. Д.О. Тхоржевського]. – К. : УДПУ, 1995. – 142 с.
47. Сидоренко В.К. Концепція працюватиме на майбутнє держави / В.К. Сидоренко // Професійно-технічна освіта. – 2004. – №1. – С. 24 – 26.
48. Сьогоднішні можливості вивчення питань, які пов'язані з безпекою життєдіяльності в Україні / В. В. Мендерецький, У. І. Недільська. – Кам'янець-Подільський: К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2014. – Вип.20.
49. Халмуратов Б. Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.
50. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів:

Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.

51. Ярошевська В. М., Ярошевський М. М., Москальов І. В. Безпека життєдіяльності. – К.: НМЦ, 1997. – 292 с.

Internet-джерела

52. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua/>.

53. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи
<http://www.mns.gov.ua/>.

54. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.

55. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації
<http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).

56. Землетруси та сейсмічні районування територій
<http://www.scgis.ru/russian/>.

57. Надзвичайні ситуації природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.

58. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України
<http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.

59. <http://www.dnopr.kiev.ua>- Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).

60. <http://www.social.org.ua>- Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

61. <http://base.safework.ru/iloenc>-Енциклопедія по охороне и безопасности труда МОТ.

62. <http://www.nau.ua>- Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».